

فوت و فن

ضمیمه نوجوان

شماره ۱۲۳ ■ ۱۹ آبان ۱۴۰۱

نوجوان
باز

دام اخبار دروغین این روزها

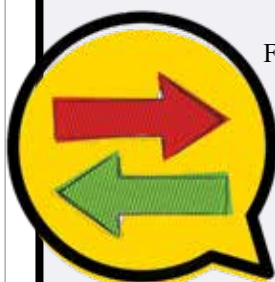
خودفریبی بس است و بیدار شو!

سراغ رسانه‌های رسمی یا شبکه‌های غیررسمی (مثل اکانت‌های اینستاگرام و توییتر) بروید و اخبار را دنبال کنید. در همین مدت کم، با انواع خبرهای دروغ و غیردقیق روبه‌رو می‌شوید. در مورد برخی رسانه‌های رسمی، چاره‌ای ندارید جز این که سراغ دکمه «خاموش کردن» یا «تغییر کانال» بروید. در اینستاگرام و توییتر هم احتمالاً کمی حرص می‌خورید و بعد دنبال دکمه Report می‌گردید به این امید که دیگران هم مثل شما آن را رپورت کنند و خبر حذف شود. البته این حالت خوشبینانه ماجراست. وضعیت تلخ‌تر این است که متوجه نشوید با خبر نادرستی روبه‌رو هستید و خودتان به ابزاری برای نقل و تکثیر آن خبر تبدیل شوید. اخبار جعلی یا فیک‌نیوز، مساله جدی دوران ماست.

در این شماره از نوجوانه افتخار این را داریم تا اعلام کنیم ضمیمه نوجوانه جام‌جم موفق شد پس از سال‌ها تلاش، مجوز این را بگیرد تا به چند زبان زنده دنیا (آلمانی، فرانسوی، چینی و انگلیسی) منتشر شود و مطالبش را برای نوجوانان کشورهای دیگر انتشار دهد. خیلی ناراحت می‌شوید اگر بگوییم خبر بالا حقیقت ندارد و بنده سازنده و پردازنده این خبر دروغ یا به اصطلاح فیک‌نیوز می‌باشم! خب شاید برایتان سوال شود که چه هدفی از بیان این دروغ داشتی؟ هدف من این بود که در این شماره قرار شده تا به شناسایی فیک‌نیوزها رفته و راه‌های اثرگذاری آنها را بررسی نموده و در نهایت راه‌های مقابله را نیز معرفی نماییم. کافی است روزی یکی دو ساعت،

تفاوت فیک‌نیوز و

شایعه

اخبار جعلی یا Fake News یا اخبار رزرد عامدانه انجام می‌شود با هدف فریب مردم اما شایعه از فضای واقعی شروع میشود و در فضای مجازی نیز ادامه پیدا می‌کند اما اخبار جعلی فقط از طریق فضای مجازی منتشر می‌شود. شایعه میزانی از حقیقت رانیز درخو جای داده اند و بخشی از آن واقعی است اما فیک‌نیوز به کل دروغ است و به قدری ماهرانه در میان مردم منتشر می‌شود، گویا واقعیت دارد و مردم آن را باور کرده و تاثیرات زیادی در رویکرد کلی آنها نسبت به موضوع خواهد داشت.

نحوه عملکرد

شاید شما بالاخره متوجه دروغ بودن یک خبر شوید اما حالا دیگر کار از کار گذشته زیرا در ضمیر زیرآستانه انسان با شنیدن اولین خبر در ارتباط با یک موضوع، موضع‌گیری رخ می‌دهد و آن را بازنشر و حتی موضع‌گیری خود را علنی می‌کند و بعد که جعلی بودن آن خبر مشخص می‌شود اولاً که به اصطلاح دیگر دل مخاطب صاف نمی‌شود و دوم این که زشت است خدایی ناکرده بیاید و بگوید که اشتباه کردم و فریب خوردم، پس به ادامه موضع‌گیری خود یا ادامه می‌دهد یا خیلی بی‌سرو صدا خاموش شده و دیگر نظری نمی‌دهد.

فیک‌نیوز چیست؟

سال ۲۰۱۷ دیکشنری کالینز کلمه Fake News را به عنوان کلمه سال اعلام کرد. کالینز در توضیح این انتخاب توضیح دادند که کلمه Fake News در سال ۲۰۱۷ حضوری «فراگیر» داشته و بسیار به کار رفته است. این دیکشنری در تعریف فیک‌نیوز به دو نکته کلیدی اشاره می‌کند: نخست این که فیک‌نیوز از جنس اطلاعات نادرست است و دیگر این که شکل ظاهری آن شبیه خبرهای درست و واقعی است. می‌توان گفت خبر جعلی یا اخبار جعلی هم که در فارسی به عنوان معادل Fake News به کار می‌رود، انتخاب درستی است. چون جعل هم به معنای «ساختگی» است و به همین نکته اشاره می‌کند که «چیزی که اصل نیست، به شکلی ساخته شده و نشان داده می‌شود که با نسخه اصل آن اشتباه گرفته شود». پس می‌توان گفت دروغ‌هایی که آگاهانه و عامدانه ساخته شده و در قالب خبر منتشر می‌شوند تا مردم را گمراه کنند.

محمد طائب

واقعیت اما برای آسیب رساندن به شخص، سازمان یا کشور تعریف می‌کند. یک نمونه از اطلاعات نادرست هنگامی رخ داد که در انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۱۶ ایالات متحده آمریکا، هکرها ایمیل هیلاری کلینتون را فاش کرده و کارزار دموکرات‌ها را بی‌ثبات کردند.

اطلاعاتی است.

اطلاعات کاذب غیر عمدی Misinformation

طبق تعریف کتابچه راهنمای روزنامه نگاری یونسکو، میس اینفورمیشن اطلاعات غلط است اما شخص و یا مالک رسانه که آن را منتشر می‌کند اعتقاد بر صحیح بودن آن دارند و هدفشان صدمه زدن یا آسیب رساندن نیست.

اطلاعات آسیب‌رسان malinformation

یونسکو مال اینفورمیشن را به عنوان اطلاعات مبتنی بر

خانواده فیک‌نیوز

اطلاعات کاذب عمدی disinformation

مطابق فرهنگ لغت Merriam-Webster، دیس اینفورمیشن به اطلاعات نادرست و گمراه کننده گفته می‌شود که عمداً و تاکتیکی به منظور آسیب رساندن به فرد، گروه اجتماعی، سازمان یا کشور یا تاثیرگذاری بر افکار عمومی و مبهم نشان دادن حقیقت منتشر می‌شود Disinformation. همچنین یک تاکتیک در جنگ

۸. به دیگر گزارش‌ها هم توجه کنید. این که هیچ منبع دیگری آن خبر را گزارش نکرده است می‌تواند نشانه جعلی بودن خبر باشد.
۹. آیا خبر طنز است. گاهی دشوار است میان خبر جعلی و مطلب فکاهی تمایز بگذاریم. بررسی کنید که آیا منبع خبر به مطالب طنز معروف است و آیا جزئیات خبر و آهنگ خبر نشان از طنز بودن دارد.
۱۰. برخی خبرها عمداً دروغ هستند. با نگاهی انتقادی درباره خبرهایی که می‌خوانید بیندیشید و فقط آنها را به همسانی کنید که می‌دانید موثق هستند.

۴. به فرمت‌های نامتعارف توجه کنید. بسیاری از خبرهای جعلی در خود خطاهای املائی و گرامری دارند و فرمت ظاهری‌شان هم غیرعادی است.
۵. به عکس‌ها توجه کنید. گزارش‌های خبری جعلی اغلب با عکس‌ها یا ویدئوهای دستکاری شده همراه هستند. گاهی عکس مورد نظر معتبر است اما در جایی غیر از پیش‌زمینه خودش به کار رفته است. می‌توانید عکس را در اینترنت جست‌وجو کنید تا دریابید از کجا آمده است.
۶. به تاریخ‌ها توجه کنید. گزارش‌های خبری جعلی ممکن است زمان‌بندی‌هایی داشته باشند که بی‌معنا باشد یا ممکن است در آنها زمان رخدادها تغییر داده شده باشد.
۷. شواهد را چک کنید. منابعی که در آنها نام نویسنده آمده است را بررسی کنید. نبود هیچ منبعی یا بی‌نام بودن نویسنده می‌تواند نشانه جعلی بودن خبر باشد.

مچ فیک‌نیوزها را بگیر

۱. به سرخط خبرها با دیده شک بنگرید. سرخط خبرهای جعلی اغلب جالب هستند و با حروف بزرگ و علامت تعجب می‌آیند. اگر سرخط خبر باورناپذیر باشد این احتمال هست که خبر جعلی باشد.
۲. به نشانی وبسایت با دقت بیشتری توجه کنید. بسیاری از وبسایت‌هایی که خبرهای جعلی منتشر می‌کنند از نشانی اینترنتی مشابه منابع موثق استفاده می‌کنند؛ آنها نشانی وبسایت‌های معتبر را کمی تغییر می‌دهند. شما می‌توانید با مقایسه نشانی وبسایت‌ها این نکته را دریابید.
۳. منبع خبر را نگاه کنید. مطمئن شوید که خبر از منبعی خوش‌آوازه به دست شما می‌رسد. اگر خبر از وبسایتی به دست شما رسیده که برایتان آشنا نیست درباره‌ی آن وبسایت اطلاعات کسب کنید.